

Sygn. akt III UZP 7/22

UCHWAŁA

Dnia 6 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Robert Stefanicki

SSN Renata Żywicka

Protokolant Edyta Jastrzębska

w sprawie z odwołania A. D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku

o prawo do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 6 grudnia 2022 r.,

zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z dnia 22 lipca 2022 r., sygn. akt III AUa 53/22,

Czy pobieranie emerytury z art. 24 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t. Dz.U. z 2021 roku poz. 29) wyłącza możliwość nabycia przez byłego pracownika kolejowego prawa do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego, o którym mowa w art. 74 ustawy z 8 września 2000 roku o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe" (j.t. z 2021 roku poz. 146) z uwagi na okoliczność, że przesłanką ustalenia prawa do tej emerytury jest wyłącznie osiągnięcie przez ubezpieczonego wieku emerytalnego?

podjął uchwałę:

pobieranie emerytury z art. 24 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t. Dz.U. z 2021 r., poz. 29) wyłącza możliwość nabycia przez byłego pracownika kolejowego prawa do deputatu węglowego w

formie ekwiwalentu pieniężnego, o którym mowa w art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000 roku o komercjalizacji, restrukturyzacji, i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe" (j.t. z 2021 r., poz. 146), gdyż emerytura z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie jest emeryturą "powstałą" z tytułu jakiegokolwiek zatrudnienia (w tym dającego prawo do deputatu węglowego), ale przysługującą w związku z osiągnięciem określonego wieku emerytalnego.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z 22 lipca 2022 r., III AUa 53/22, w sprawie z odwołania A. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku z 4 lutego 2021 r. obliczającej wysokość emerytury bez uwzględnienia prawa do deputatu węglowego, przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne: „Czy pobieranie emerytury z art. 24 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz.29) wyłącza możliwość nabycia przez byłego pracownika kolejowego prawa do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego, o którym mowa w art. 74 ustawy z 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego Polskie Koleje Państwowe (jednolity tekst: z 2021 r., poz.146) z uwagi na okoliczność, że przesłanką ustalenia prawa do tej emerytury jest wyłącznie osiągnięcie przez ubezpieczonego wieku emerytalnego?”.

Przedmiotowe zagadnienie powstało na gruncie następujących ustaleń:

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku decyzją z dnia 4 lutego 2021 r., przy obliczeniu należnego świadczenia emerytalnego, odmówił ubezpieczonemu A. D. prawa do deputatu węglowego, wskazując, że warunkiem do jego wypłaty jest pozostawanie w zatrudnieniu na kolei ostatnio przed przejściem na emeryturę.

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z 29 października 2021 r. uwzględnił odwołanie ubezpieczonego od tej decyzji i wraz z emeryturą przyznał mu prawo do

deputatu węglowego począwszy od dnia 1 grudnia 2021 r. W uzasadnieniu wskazano, że w niniejszej sprawie ubezpieczony nabył prawo do emerytury z uwzględnieniem okresu zatrudnienia na kolei, w trakcie którego otrzymywał deputat węglowy (1974-2012). Kapitał początkowy ubezpieczonego został obliczony wyłącznie z okresu pracy na kolei i podlegał uwzględnieniu do obliczenia wysokości emerytury. Należy więc uznać, że emerytura została ubezpieczonemu obliczona z okresu zatrudnienia, za który był wypłacany deputat węglowy. Fakt, że po ustaniu zatrudnienia w 2012 r. ubezpieczony pracował dalej, nie miało w sprawie znaczenia. Ekwiwalent za deputat węglowy jest niewątpliwie świadczeniem wywodzącym się ze stosunku pracy na kolei i ten aspekt oraz literalne brzmienie przepisu należy mieć na względzie w procesie wykładni i subsumcji.

W apelacji organ rentowy zarzucił temu wyrokowi naruszenie art. 75 ust. 4 ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego Polskie Koleje Państwowe w związku z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS poprzez przyjęcie, że odwołujący spełnia warunki do nabycia prawa do deputatu węglowego wypłacanego do emerytury przyznanej mu w wieku powszechnym, podczas gdy w okresie zatrudnienia przed przejściem na tą emeryturę nie pobierał deputatu węglowego. W uzasadnieniu apelacji organ rentowy wskazał, iż przyznanie odwołującemu prawa do deputatu węglowego w decyzji zaliczkowej przyznającej prawo do wcześniejszej emerytury było nieprawidłowe. Ustalił ponadto, że w okresie zatrudnienia od 16 kwietnia 2012 r. do 27 grudnia 2020 r., czyli okresie poprzedzającym wydanie zaskarżonej decyzji, pracodawca nie wypłacał odwołującemu deputatu węglowego, tym samym nie przysługiwało mu prawo do jego doliczenia do emerytury z wieku powszechnego. Prawo do deputatu węglowego nie przysługuje emerytowi lub renciście, jeżeli nie przysługiwało mu w okresie zatrudnienia, z którego powstało prawo do emerytury lub renty.

Rozpoznając apelację Sąd drugiej instancji dostrzegł zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, dlatego też wydał postanowienie o przedstawieniu Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia przedmiotowego zagadnienia. Sąd Apelacyjny powziął wątpliwość, czy nabycie prawa do emerytury na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, tj. w związku z osiągnięciem

powszechnego wieku emerytalnego, wyłącza możliwość ustalenia prawa do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego z uwagi na okoliczność, że prawo do tejże emerytury uwarunkowane jest wyłącznie osiągnięciem wieku emerytalnego. Sąd zauważył, że w orzecznictwie sądów apelacyjnych co do zasady przyjmuje się, że prawo do deputatu węglowego przysługuje byłym pracownikom kolejowym, którzy na podstawie tego właśnie zatrudnienia uzyskali emeryturę lub rentę. Istotne jest zatem ustalenie, czy przyznane świadczenie emerytalne ustalone zostało na podstawie zatrudnienia kolejowego i wówczas prawo do deputatu przysługuje.

Sąd pytający wskazał, że przekonuje go stanowisko, zgodnie z którym z wykładni art. 74 ust. 1 i ust. 4 ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe" wynika, że zatrudnienie na kolei powinno być przesłanką przyznania emerytury w tym sensie, iż jedną z ustawowych przesłanek ustalenia prawa do tej emerytury jest właśnie zatrudnienie na kolei. Emerytura kapitałowa z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS warunku tego nie spełnia, albowiem jej przyznanie jest niezależne od długości okresu pozostawania w ubezpieczeniu, a tym bardziej od stażu pracy na kolei.

Przywołał również argumenty przedstawione przez Sąd Apelacyjny w Lublinie w uzasadnieniu wyroku z 20 maja 2021 r. oraz przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w uzasadnieniu wyroku z 20 lutego 2019 r., a wiążących prawo do deputatu węglowego z długotrwałością zatrudnienia kolejowego. Sąd pytający wskazał, że koncepcja przyjęta we wskazanych orzeczeniach wydaje się uzasadniona zwłaszcza na gruncie spraw, w których ubezpieczony przez cały okres aktywności zawodowej pracował tylko na kolei, czy też wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego zostaje ustalony wyłącznie z okresu zatrudnienia na kolei - jak ma to miejsce w rozpoznawanej sprawie. W ocenie Sądu racjonalne wydaje się przyznanie prawa do deputatu węglowego osobie, która całe życie zawodowe, czy też jego dużą część poświęciła pracy na kolei i w tym sensie przyznane jej świadczenie emerytalne powstało z tytułu zatrudnienia na kolei. Wątpliwość Sądu pytającego budzi jednak kwestia ustalenia granicy długości okresów składkowych i nieskładkowych, czy też poziomu wskaźnika wysokości

podstawy wymiaru przyjętej do ustalenia kapitału początkowego, która uprawniałaby do stwierdzenia, że prawo do emerytury powstało z tytułu zatrudnienia na kolei. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, przepisy ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe" nie dają podstaw do wyznaczenia takiej granicy. Nie budzi przy tym wątpliwości, że art. 74 ustawy nie wymaga, aby pobierana emerytura czy renta były pochodną wyłącznie zatrudnienia na kolei. Mając na względzie powyższe Sąd pytający uznał, że interpretacja dokonana przez Sąd Apelacyjny w Lublinie i przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu ma – jak się wydaje – charakter rozszerzający, co nie jest dopuszczalne na gruncie przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, także w kontekście niezaprzeczanej tendencji ustawodawcy do ograniczania przywilejów wynikających z wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny powziął wątpliwość, czy nabycie prawa do emerytury na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, tj. w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego wyłącza możliwość ustalenia prawa do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego z uwagi na okoliczność, że prawo do tejże emerytury uwarunkowane jest wyłącznie osiągnięciem wieku emerytalnego.

Sąd zauważył, że w orzecznictwie sądów apelacyjnych co do zasady przyjmuje się, że prawo do deputatu węglowego przysługuje byłym pracownikom kolejowym, którzy na podstawie tego właśnie zatrudnienia uzyskali emeryturę lub rentę. Istotne jest zatem ustalenie, czy przyznane świadczenie emerytalne zostało ustalone na podstawie zatrudnienia kolejowego i wówczas to prawo do deputatu przysługuje.

Sąd pytający wskazał, że biorąc pod uwagę rozchwyane dotąd orzecznictwo sądów powszechnych, przekonuje go stanowisko, zgodnie z którym z wykładni art. 74 ust. 1 i ust. 4 ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (zwana dalej „ustawą o

komercjalizacji”) wynika, że zatrudnienie na kolei powinno być przesłanką przyznania emerytury w tym sensie, iż jedną z ustawowych przesłanek ustalenia prawa do tej emerytury jest właśnie zatrudnienie na kolei. Emerytura kapitałowa z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS warunku tego nie spełnia, albowiem jej przyznanie jest niezależne od długości okresu pozostawania w ubezpieczeniu, a tym bardziej od stażu pracy na kolei. Przedmiotem zatem wątpliwości Sądu Apelacyjnego jest kwestia, czy art. 74 ust. 1 w związku z ust. 4 ustawy o komercjalizacji ogranicza zakres podmiotowy prawa do deputatu węglowego do takich byłych pracowników kolejowych, którzy pobierają emeryturę lub rentę „kolejową”, tj. emeryturę szczególną, uwarunkowaną zatrudnieniem na kolei (np. z art. 40 ustawy o emeryturach i rentach z FUS), czy też odwołanie do ustawy emerytalnej pozwala na przyznanie prawa do deputatu węglowego byłym pracownikom kolejowym pobierającym emeryturę dla tzw. młodszych ubezpieczonych (tj. urodzonych po 31 grudnia 1948 r.) na zasadach ogólnych z art. 24 tej ustawy, której podstawa wymiaru zostaje ustalona (także) w oparciu o okres zatrudnienia na kolei.

Zgodnie z art. 74 ust. 1 ustawy o komercjalizacji, byłemu pracownikowi pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy przyznaną na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin lub przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych albo przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także członkom rodziny byłego pracownika pobierającym po nim rentę rodzinną przyznaną na podstawie wymienionych przepisów, przysługuje prawo do deputatu węglowego w ilości 1.800 kg węgla kamiennego rocznie w formie ekwiwalentu pieniężnego. Prawo do deputatu węglowego nie przysługuje jednak emerytowi lub renciście, jeżeli nie przysługiwało mu w okresie zatrudnienia, z tytułu którego powstało prawo do emerytury lub renty (art. 74 ust. 4 ustawy o komercjalizacji). Przywołane przepisy były wielokrotnie przedmiotem wykładni w orzecznictwie sądów apelacyjnych. Z obserwacji tego orzecznictwa wynika, że początkowo orzeczenia dotyczyły stanów faktycznych, w których wnioskodawcy pobierali świadczenia rentowe, a których związek (lub jego brak) z zatrudnieniem na kolei nie

budził wątpliwości. Inne orzeczenia dotyczyły sytuacji, kiedy wnioskodawcy byli uprawnieni do emerytury pomostowej, przyznanej z tytułu pracy w szczególnych warunkach na kolei. Wreszcie, odrębne orzeczenia dotyczyły byłych pracowników kolejowych pobierających emeryturę na zasadach ogólnych przewidzianych w art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS dla wszystkich tzw. młodszych ubezpieczonych (tj. urodzonych po 31 grudnia 1948 r.). W tym ostatnim zwłaszcza przypadku grupy orzeczeń pojawiły się różnorodnie rozstrzygane wątpliwości, tj. czy pobieranie takiej emerytury wyłącza możliwość nabycia przez byłego pracownika kolejowego prawa do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego, o którym mowa w art. 74 ustawy o komercjalizacji.

Biorąc pod uwagę treść art. 74 ust. 1 i ust. 4 ustawy o komercjalizacji, należy zauważyć, że ustęp 4 ogólnie odnosi się do „zatrudnienia z tytułu którego powstało prawo do emerytury lub renty”, mimo że na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych używa się bardziej precyzyjnej terminologii, odnoszącej się do tzw. emerytury kolejowej. Przepis art. 41 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wyróżnia bowiem okresy „pracy na kolei i pracy równorzędnej z pracą na kolei oraz okresy zaliczane do pracy na kolei”, które ustawa precyzuje w kolejnych przepisach (art. 42-45). Wprawdzie w przepisach tych używa się określenia „zatrudnienie na kolei”, a zatem przyjęta aparatura pojęciowa jest chwiejna, niemniej wspomniane przepisy wyraźnie odnoszą się do pracy lub zatrudnienia na kolei. W tym kontekście można by uznać, że rezygnując z tego sformułowania w przepisie art. 74 ust. 4 ustawy o komercjalizacji ustawodawca chciał uwzględnić także ewentualne inne okresy zatrudnienia, „z którego powstało prawo do emerytury i renty” danego ubezpieczonego, ale zarazem tylko takiego zatrudnienia, które wiąże się z prawem do deputatu węglowego. Trzeba w tym miejscu stwierdzić, że wykładnia gramatyczna przywołanych przepisów nie prowadzi do jednoznacznych wyników. Uzasadnione jest zatem odwołanie się uzupełniając do pozajęzykowych metod wykładni art. 74 ust. 4 ustawy o komercjalizacji, w szczególności odwołanie się do przeznaczenia (funkcji) tego przepisu (por. w świetle założeń szkoły derywacyjnej prawa – M. Zieliński, Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki, Warszawa 2008, s. 349-350 oraz tegoż Autora, Wyznaczniki reguł wykładni prawa, RPEiS nr 3-4/1998, s. 14) i (por. w świetle założeń teorii klaryfikacyjnej prawa:

L. Morawski, Zasady wykładni prawa, Toruń 2006, s. 52-54 i s. 75). W tym kontekście należy dostrzec, że jakkolwiek uzasadnienia do projektów ustaw są bardzo lakoniczne i nie pozwalają na jednoznaczne ustalenie intencji ustawodawcy, to jednak należy mieć na uwadze przeznaczenie ustawy o komercjalizacji, wyrażone już w jej tytule oraz poszczególnych postanowieniach. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na rozdział 8 ustawy pt. „*Restrukturyzacja zatrudnienia*”. Z uzasadnienia projektów wynika, że celem ustawodawcy była racjonalizacja zatrudnienia, w tym zwłaszcza zlikwidowanie problemu zatrudnienia nadmiernego, przy wprowadzeniu szeregu osłon socjalnych (por. druk sejmowy III. 674, s. 23 oraz druk sejmowy III 1368, s. 47). Można przy tym uznać, mając na uwadze także inne działania ustawodawcy dotyczące szeroko rozumianego zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, że elementem racjonalizacji zatrudnienia jest rezygnacja lub (i) ograniczenie przywilejów wynikających z wykonywania takiej pracy, także odnośnie do pracy na kolei. Pozytywnie oceniając zgodność wprowadzanych ustawą o emeryturach i rentach z FUS nowych regulacji dotyczących emerytur kolejowych, w tym przesłanek adresowanych do tzw. młodszych ubezpieczonych (art. 50), z art. 2 Konstytucji RP, Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 22 czerwca 1999 r. (K 5/99) zauważył, że jednym z celów ustawodawcy jest stopniowa likwidacja istniejących odrębności w systemie emerytalno-rentowym i ujednolicenie wieku emerytalnego, a ograniczenie możliwości skorzystania przez pracowników kolejowych urodzonych po 31 grudnia 1948 r. z emerytury w niższym wieku znajduje uzasadnienie w podstawowych celach i założeniach reformy systemu emerytalnego (por. H. Kiriło [w:] G. Gudowska, K. Ślęzak (red.), Emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz, Warszawa 2013, s. 382). W tym kontekście zauważyć należy także, że tylko dla niektórych pracowników zatrudnionych na kolei przewidziano od dnia 1 stycznia 2009 r. emerytury pomostowe (por. art. 9 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1924 ze zm. I pkt 5-7 załącznika nr 2 do tej ustawy).

Ponadto, można dostrzec, że przepis art. 74 ust. 4 ustawy o komercjalizacji nie wymaga *expressis verbis*, aby przyznana emerytura była pochodną „wyłącznie” zatrudnienia na kolei oraz aby praca na kolei była wykonywana bezpośrednio przed

przyznaniem prawa do świadczenia. Argumentacja funkcjonalna, odnosząca się w istocie przede wszystkim do historii deputatu węglowego jako specyficznego dodatku (nieoskładkowanego) i restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego PKP oraz argumentacja systemowa (odnosząca się do ewolucji wcześniejszych emerytur „kolejowych”) mogą nie być wystarczające, aby podważyć literalne brzmienie przepisu. W tym kontekście trzeba zwrócić uwagę na problem znaczenia prawnego zawartego w art. 74 ust. 4 ustawy o komercjalizacji sformułowania o „powstawaniu” emerytury „z zatrudnienia”. Odnośnie do emerytury z art. 24 ustawy emerytalnej trzeba wskazać, że nie „powstaje” ona z tytułu (ustania) zatrudnienia. Wprawdzie ustalenie jej wysokości odbywa się w oparciu o opłacone składki, w tym oczywiście także z art. 40 – nie jest powiązane z zatrudnieniem (także na kolei) w ten sposób, że „powstaje z jego tytułu”. Kwestią, która wymaga w tym kontekście przybliżenia jest problematyka treści ryzyka emerytalnego, przed skutkami ziszczenia się którego, chroni emerytura z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Określenie ryzyka emerytalnego jest zadaniem trudnym i budzi kontrowersje. W wypowiedziach literatury zamiennie mówi się o ryzykach: starości, osiągnięcia wieku emerytalnego, zejścia z rynku pracy (prawo do zaprzestania pracy po osiągnięciu określonego wieku), ale także o „prawie do emerytury jako swoistym uprawnieniu z racji wieloletniej pracy”, a więc ryzyku „długotrwałego zatrudnienia”. Dodatkową trudnością jest okoliczność, że – niezależnie od przyjętego ryzyka – zasadniczym wskaźnikiem, używanym do ustalenia jego ziszczenia się, pozostaje wiek uprawnionego. Łatwo zatem o błędne stwierdzenie, że przesłanką nabycia prawa do świadczenia na starość jest wyłącznie osiągnięcie określonego wieku. Tak jednak nie jest, gdyż wiek jest tylko najprostszym, ale i mało precyzyjnym, bo ryczałtowo zrównującym wszystkich uprawnionych, niezależnie od ich faktycznej kondycji – instrumentem stwierdzenia zajścia ryzyka „starości” (szerzej na ten temat por. D. E. Lach, O zabezpieczeniu na starość i ryzyku „starości” – raz jeszcze, *Praca i Zabezpieczenie Społeczne* nr 3/2014, tegoż: Adekwatność systemu emerytalnego a ryzyko emerytalne – przyczynek do dyskusji, *Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i praktyka* nr 1/2018). W kontekście omawianego zagadnienia wystarczy przywołanie uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 r. w sprawie K 2/12, w którym Trybunał uznał, że treścią ryzyka

emerytalnego z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest „prawo do zaprzestania pracy po osiągnięciu wieku emerytalnego, a wyrazem zajścia tego ryzyka jest rozwiązanie stosunku (stosunków) pracy przez ubezpieczonego z pracodawcą (pracodawcami), na rzecz którego (których) wykonywał pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury”. Oznacza to, że emerytura z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie jest emeryturą „powstałą” z tytułu jakiegokolwiek zatrudnienia (w tym także na kolei), ale przysługującą ubezpieczonemu w związku z osiągnięciem określonego wieku. O emeryturze, która „powstaje z tytułu zatrudnienia” można natomiast mówić w odniesieniu do świadczenia zabezpieczającego ryzyko „długotrwałego zatrudnienia pozwalającego na zejście z rynku pracy” a świadczenie emerytalne jest w takiej sytuacji świadczeniem „wypracowanym” odpowiednio długim stażem pracy (por. D. E. Lach, Adekwatność...s. 105). Taką emeryturą jest np. emerytura kolejowa z art. 40 ustawy emerytalnej.

W konsekwencji powyższych rozważań można uznać, że uzasadniona jest taka wykładnia art. 74 ust. 4 ustawy o komercjalizacji, zgodnie z którą prawo do deputatu węglowego przysługuje emerytowi tylko wówczas, gdy jego prawo do emerytury powstało z takiego tytułu zatrudnienia, w którym przysługiwało mu prawo do takiego deputatu. W omawianym zakresie chodzi o zatrudnienie na kolei rozumiane jako podstawa nabycia prawa do emerytury kolejowej, a zatem obejmujące pracę na kolei, pracę równorzędną z pracą na kolei oraz okresy zaliczane do pracy na kolei w odpowiednim wymiarze (por. art. 40 ustawy emerytalnej). To zaś prowadzi do wniosku, że pobieranie emerytury z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wyłącza możliwość nabycia przez byłego pracownika kolejowego prawa do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego, o którym mowa w art. 74 ustawy o komercjalizacji.

Konkludując trzeba stwierdzić, że z brzmienia art. 74 ust. 4 ustawy o komercjalizacji wynika, że prawo do deputatu węglowego przysługuje wyłącznie emerytowi tylko wówczas, gdy jego prawo do emerytury powstało z takiego tytułu zatrudnienia, w którym przysługiwało mu prawo do takiego deputatu. Zatem, warunkiem koniecznym dla nabycia prawa do deputatu węglowego jako szczególnego przywileju branżowego jest posiadanie prawa do emerytury powstałej

z tytułu zatrudnienia na kolei, obejmującego pracę na kolei, pracę równorzędną z pracą na kolei oraz okresy zaliczane do pracy na kolei w odpowiednim wymiarze (por. art. 40 ustawy emerytalnej), a zatem prawa do emerytury kolejowej.

Dlatego też, pobieranie emerytury z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wyłącza możliwość nabycia przez byłego pracownika kolejowego prawa do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego, o którym mowa w art. 74 ustawy o komercjalizacji, gdyż emerytura z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie jest emeryturą „powstałą” z tytułu jakiegokolwiek zatrudnienia (w tym także dającego prawo do deputatu węglowego), ale przysługującą w związku z osiągnięciem określonego wieku emerytalnego. Nawet odpowiednio długi staż „kolejowy” nie ma znaczenia w sytuacji, gdy jest podstawą ustalenia wysokości emerytury z art. 24 ustawy emerytalnej, a nie podstawą „powstania” emerytury „kolejowej”.

Biorąc powyższe pod uwagę uchwalono, jak w sentencji.